УДК 343.85
DOI https://doi.org/10.32782/TNU-2707-0581/2026.5/42

Кулик К. Д.
https://orcid.org/0000-0003-2986-5836
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ЗАСТОСУВАННЯ ПРАКТИК ВІДНОВНОГО ПРАВОСУДДЯ У ЗАПОБІГАННІ ЗЛОЧИННОСТІ

У статті досліджено міжнародний досвід застосування практик відновного правосуддя для зниження рівня злочинності. Сучасний розвиток суспільства та правової системи України супроводжується значними інституційними та законодавчими змінами, зокрема й тими, що пов'язані із воєнним станом. Усі ці трансформації потребують впровадження прогресивних інноваційних шляхів здійснення й кримінального правосуддя з метою зниження рівня злочинності в країні. Існуюча кримінальна політика держави робить акцент, переважно, на покаранні правопорушника та мало сприяє захисту прав потерпілого, не створює умов для осмислення злочинцем наслідків вчиненого ним діяння і, зрештою, не виконує основного завдання – відновлення соціальної справедливості.

Метою статті є аналіз міжнародного досвіду реалізації практик відновного правосуддя, визначення особливостей роботи різних моделей, а також можливість їх імплементації в українську кримінально-правову систему з метою зниження рівня злочинності.

Протягом історії становлення цього інституту в різних країнах зародилися й розвиваються різні моделі відновних практик, що мають свої особливості залежно від культурних, соціальних та правових систем. Найбільш розповсюдженими моделями програм є: медіація між потерпілим та правопорушником (victim-offender mediation); проведення конференцій у громаді та сімейних конференцій (community and family group conferencing); проведення «кіл правосуддя» (circle sentencing); місцеві та звичаєві форуми правосуддя.

На сьогодні, в Україні спостерігається поступове впровадження практики відновного правосуддя для розуміння того чи буде зазначений інститут корисний для нашої правової системи. На жаль, в Україні поки не впроваджуються державні проєкти відновного правосуддя щодо повнолітніх обвинувачених та засуджених. Проте, наявні деякі елементи відновних практик у механізмах національного кримінального та кримінального процесуального законодавства, зокрема, інститут примирення винного з потерпілим. Також повнолітні особи можуть самостійно звертатися до медіаторів або використовувати позасудову медіацію для відшкодування шкоди.

Ключові слова: *відновне правосуддя, відновні практики, запобігання злочинності, міжнародний досвід.*

Постановка проблеми. Сучасний розвиток суспільства та правової системи України супроводжується значними інституційними та законодавчими змінами, зокрема й тими, що пов'язані із воєнним станом. Усі ці трансформації потребують впровадження прогресивних інноваційних шляхів здійснення й кримінального правосуддя з метою зниження рівня злочинності в країні. Існуюча кримінальна політика держави робить акцент, переважно, на покаранні правопорушника та мало сприяє захисту прав потерпілого, не створює умов для осмислення злочинцем наслідків вчиненого ним діяння [1, с. 19] і, зрештою, не виконує основного завдання – відновлення соціальної справедливості. За таких умов правопорушники, навіть відбувши покарання, не усвідомлюють своєї вини, не розкаюються (або роблять це формально) і продовжують свою злочинну діяльність. Одним із шляхів розв'язання цієї проблеми є активне впровадження в Україні відновного правосуддя (restorative justice), яке набуло широкого розповсюдження у багатьох країнах світу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Відновне правосуддя активно почало досліджуватися в різних країнах у другій половині XX століття. Багато зарубіжних науковців та практиків

© Кулик К. Д., 2026
Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу CC BY 4.0

внесли значний вклад у розвиток відновних процесів у правових системах своїх країн, серед них: Говард Зер (Howard Zehr), Джон Брейтуейт (John Braithwaite), Деніел Ван Несс (Daniel Van Ness), Лоде Валґраве (Lode Walgrave), Аерцен Іво (Ivo Aertsen) та інші. В Україні ж деякі аспекти можливості поступового впровадження практик відновного правосуддя вивчали такі вітчизняні вчені різних галузей права, як: Войтюк І. А., Дубовик О. І., Ємельянова І. І., Карпінська Н. В., Маляренко В. Т., Овчарова Г. Б. та інші. Їх роботи стали основою для наукової дискусії, а згодом – до перших кроків у практичному впровадженні механізму відновного правосуддя в Україні. Важливим є подальший розвиток цього інституту в нашій країні, який спиратиметься на позитивний міжнародний досвід його застосування.

Постановка завдання. Метою статті є аналіз міжнародного досвіду реалізації практик відновного правосуддя, визначення особливостей роботи різних моделей, а також можливість їх імплементації в українську кримінально-правову систему з метою зниження рівня злочинності.

Виклад основного матеріалу. Перш за все, варто розглянути поняття «відновного правосуддя» більш детальніше. На сьогодні відсутнє єдине універсальне визначення «відновного правосуддя» в міжнародному законодавстві та у правовій науці. Проаналізувавши різні концепції, пропонуємо спиратися на тлумачення, надане Управлінням Організації Об'єднаних Націй з питань наркотиків та злочинності, оскільки воно є комплексним і найповніше розкриває його сутність, а саме: «*відновне правосуддя»* (restorative justice) є підходом до розгляду кримінальних правопорушень, який передбачає залучення потерпілого, правопорушника, їх соціального оточення, органів правосуддя та громади. Програми відновного правосуддя ґрунтуються на фундаментальному принципі, згідно з яким кримінальна поведінка не лише порушує закон, а й завдає шкоди потерпілим та громаді. Будь-які зусилля, спрямовані на усунення наслідків кримінальної поведінки, повинні, за можливості, передбачати залучення як правопорушника, так і потерпілих сторін, а також надання допомоги та підтримки, яких потребують і потерпілий, і правопорушник [2]. Метою програми відновного правосуддя є розв'язання проблеми з урахуванням причини конфлікту, відшкодування винним шкоди потерпілому, спонукання злочинця до усвідомлення причин своєї поведінки та взяття на себе відповідальності за їх наслідки [3]. Розвиток політики, процедур та програм відновного правосуддя заохочують ряд міжнародних документів, зокрема, Віденська декларація про злочинність та правосуддя: відповіді на виклики XXI століття (2000), Резолюція E/RES/2002/12 «Основні принципи застосування програм відновного правосуддя у кримінальних справах» (2002) [4] та Рекомендація Комітету Ради Європи CM/Rec(2018)8 «Про відновне правосуддя в кримінальних справах», що заклали фундамент міжнародних стандартів для примирення жертв і правопорушників.

Такі програми набули широкого розповсюдження у Сполучених Штатах Америки, Канади, країнах Європи, Центральної Азії, Австралії та ін. Протягом історії становлення цього інституту в різних країнах зародилися й розвиваються різні моделі відновних практик, що мають свої особливості залежно від культурних, соціальних та правових систем. Найбільш розповсюдженими моделями програм є: медіація між потерпілим та правопорушником (victim-offender mediation); проведення конференцій у громаді та сімейних конференцій (community and family group conferencing); проведення «кіл правосуддя» (circle sentencing); місцеві та звичаєві форуми правосуддя [5, с. 15].

Програми медіації між потерпілим та правопорушником (або «кримінальна медіація») були серед найперших ініціатив у сфері відновного правосуддя. Медіація дозволяє потерпілому і правопорушнику зустрітися під наглядом медіатора, що допомагає сторонам дійти згоди та задовольнити їхні потреби. Зустріч зазвичай проходить у контрольованих умовах із залученням кваліфікованого посередника [6, с. 9]. Ці програми призначені враховувати потреби потерпілих від правопорушень, водночас забезпечуючи відповідальність правопорушників за скоєне. Програми можуть застосовуватися на будь-якому етапі кримінального процесу, а також вже після винесення обвинувального вироку, на етапі відбування покарання у місцях позбавлення волі й можуть стати частиною реабілітаційного процесу засудженого/засудженої [5, с. 17]. Переважного розповсюдження ця модель набула у Європі, де активне поширення відновних практик припало на 1960-х – 1970-х роки. Сучасна форма медіації між жертвою та правопорушником виникла у 1980-х роках. Перший пілотний проєкт було розпочато в Норвегії у 1981 році, а Фінляндія наслідувала його два роки по тому. В Австрії модель називалася «позасудове врегулювання правопорушень» і була запроваджена по всій країні спочатку в судах у справах неповнолітніх (1988), а пізніше також

у контексті кримінального процесу в цілому. В Англії, після невеликих експериментів, починаючи з 1979 року, уряд фінансував та досліджував деякі проєкти з 1985 по 1987 рік, але вони не поширювалися так швидко, як у Німеччині, яка розпочала приблизно в той самий час і налічувала понад 400 послуг наприкінці 1990-х років. У Франції, де відповідні ініціативи також розпочалися в середині 1980-х років, медіація з самого початку була пов'язана з підтримкою жертв, хоча пізніше відновне правосуддя також розвивалося більш чітко як частина громадських санкцій для правопорушників. Бельгія є ще одним прикладом країни, де на початку 1990-х років відновне правосуддя було започатковано, починаючи з дослідження потреб жертв, головним чином щодо більш серйозних злочинів. Описані вище події чітко показують, що відновне правосуддя виникало по-різному в різних суспільствах, залежно від інституційного контексту, в якому були створені проєкти: з точки зору правопорушника чи пробації (Австрія, Англія, Німеччина), з точки зору підтримки жертв (Франція та Бельгія) або з більш нейтральної та місцевої урядової точки зору (Норвегія, Фінляндія) [7].

Проведення конференцій у громаді та сімейних конференцій (community and family group conferencing) передбачає залучення до процесу як жертви, так і правопорушника, їх соціального оточення, а також професіоналів, таких як психологи, співробітники поліції та юристи. Під керівництвом кваліфікованих інструкторів усі учасники обговорюють скоєний злочин і способи відновлення порушеного стану речей. Процедура сімейної конференції має кілька основних завдань: допомогти правопорушнику усвідомити свої дії та зробити висновки з ситуації; сприяти відновленню порушеного стану речей за участю правопорушника; виявити причини, які призвели до протиправного діяння, та допомогти побудувати конструктивний життєвий шлях. Ефективність конференцій у громаді та сім'ї пояснюється двома ключовими факторами: відчуття сорому та провини (правопорушник більше відчуває ці емоції, коли до процесу залучені близькі йому люди, що сприяє бажанню виправити завдану шкоду), а також відповідальність за власні дії (участь у конференції допомагає правопорушнику усвідомити свою відповідальність і сформувати зобов'язання щодо виправлення завданої шкоди) [6, с. 12–13]. Зазначена модель відновного правосуддя набула поширення в Великобританії, Новій Зеландії, Швеції, Нідерландів, Австралії та Бельгії.

Проведення «кіл правосуддя» (circle sentencing) є ще однією моделлю відновного правосуддя, у якій усі учасники, включаючи суддю, адвоката захисту, прокурора, представника правоохоронних органів, потерпілого й правопорушника та представників їхніх сімей, а також інших мешканців громади, сідають у коло навпроти один одного. Проведення «кіл правосуддя» переважно доступне для тих правопорушників, що визнають власну провину. Обговорення між учасниками кола має на меті досягти консенсусу щодо найкращих шляхів розв'язання конфлікту та розгляду справи, із урахуванням потреб у захисті громади, потреб потерпілих та реабілітації й покарання правопорушника. Процес проведення «кіл правосуддя» зазвичай здійснюється у рамках кримінального процесу, охоплює фахівців системи кримінального правосуддя й підтримує процес винесення вироку/призначення покарання [5, с. 22]. Кола примирення мають два основні напрями: зцілювальні кола, що спрямовані на врегулювання конфліктних ситуацій через відновлення психологічного та соціального стану учасників, і кола примирення, основною метою яких є розробка рекомендацій для судових органів щодо конкретної справи. Ця модель відновного правосуддя бере свій початок із традицій зцілення та реабілітації корінних народів Канади та південного заходу США. Сучасне використання цієї практики було відновлене в 1992 році суддею Баррі Стюартом у Верховному суді штату Юкон і отримало офіційне визнання судом Канади [6, с. 11–12]. Окрім Канади «кола правосуддя» також активно застосовуються й у Сполучених Штатах Америки.

Серед моделей відновних практик привертають увагу *місцеві та звичаєві форуми правосуддя*. Під час їх використання, до участі у процесі винесення рішення/вироку залучаються місцеві мешканці, організації, люди старшого віку, представники сімей та родин. Вердикт громади щодо правопорушення передається офіційним структурам, які краще починають розуміти характер відносин між потерпілим і правопорушником та готовність останнього до змін. Ураховуючи зазначене, судові процеси змогли стати більше адаптованими до відповідних культур, а між місцевими громадами та представниками системи кримінального правосуддя підвищився рівень довіри. Неформальні системи у громадах, або ж, як їх інколи називають, недержавні системи правосуддя можуть набувати різних форм та працювати на певні результати, виходячи з доступу до правосуддя, а також об'єктивності й справедливості.

Відмінною рисою багатьох із них є неформальний та дорадчий характер процесу. Результат часто визначається у ході арбітражу, а не медіації, і згода правопорушника на участь не завжди обов'язкова [5, с. 29]. Зазвичай цю форму медіації використовує багато країн у віддаленій сільській чи гірській місцевості, де проживає невелика кількість людей і де всі знають одне одного. Також описана програма часто застосовується у Нігерії, на Філіппінах, у Бангладеші, Уганді, Демократичній Республіці Конго та інших країнах.

Численні сучасні дослідження реалізації відновних практик в різних державах свідчать про досить успішну їх роботу: зменшення рецидивної злочинності, позитивний вплив на потерпілих та високу економічну ефективність програм. Так, група дослідників з Великої Британії, Сполучених Штатів Америки та Австралії проаналізували результати 12 рандомних досліджень практик відновного правосуддя у зазначених країнах протягом двох десятиліть й охопили 2231 правопорушника та 1179 потерпілих. У 10 із 12 проведених досліджень спостерігалося зниження рівня рецидивів серед правопорушників, які брали участь у програмах відновного правосуддя (у порівнянні з контрольною групою). Дев'ять із десяти успішних випадків стосувалися злочинів, у яких жертви особисто брали участь у програмах, і продемонстрували очевидні переваги як у короткостроковій, так і в довгостроковій перспективі, зокрема зниження симптомів посттравматичного стресу [8]. Інша група вчених із Канади опрацювали 27 досліджень, результати яких показали, що програми відновного правосуддя були пов'язані як зі значними, так і незначними зниженнями загального рецидиву. Крім того, відновні практики мали наслідком більший рівень задоволеності жертв та правопорушників, поглядів жертв на процесуальну справедливість та відповідальності правопорушників порівняно з традиційними підходами правової системи [9]. Таким чином варто зазначити, що поширеність практики відновного правосуддя у світі є неоднорідною, однак вони продовжують розвиватися та розповсюджуватися на більшу кількість кримінальних проваджень у своїх країнах, тим самим формуючи цінний досвід зниження рівня злочинності.

На сьогодні, в Україні спостерігається поступове впровадження практики відновного правосуддя для розуміння того чи буде зазначений інститут корисний для нашої правової системи. Імплементації відновних процесів в Україні сприяє її членство в Раді Європи та кандидатство на вступ до Європейського Союзу. Євроінтеграційний курс обумовлений виконанням певних обов'язків та рекомендації, серед яких є запровадження практики медіації та відновного правосуддя. Прийняття Закону України «Про медіацію» 16 листопада 2021 року стало важливим етапом на цьому шляху. З цього часу медіацію почали застосовувати у цивільних, трудових, сімейних та адміністративних спорах. Так, станом на січень 2025 року, за допомогою медіації було розв'язано понад 200000 позасудових спорів, що значно зменшило навантаження на суддів та зберегло державні кошти [10, с. 4].

Поряд з цим, з 2019 по 2023 роки було запущено пілотний проєкт «Програма відновлення для неповнолітніх, які є підозрюваними у вчиненні кримінального правопорушення» [11] на базі системи безоплатної правничої допомоги за підтримки Міжвідомчої координаційної ради з питань правосуддя щодо неповнолітніх та Представництва Дитячого фонду ООН (ЮНІСЕФ) в Україні. Пілотний проєкт будувався на відновних підходах у кримінальних провадженнях про кримінальні проступки та нетяжкі злочини, вчинені неповнолітніми, і включав в себе скоординовану організацію ефективної комунікації між неповнолітніми правопорушниками і потерпілими з метою забезпечення відшкодування заподіяної шкоди, максимально раннього виведення неповнолітніх правопорушників із кримінального процесу (за наявності законодавчих підстав), а також вжиття заходів для їх ресоціалізації та запобігання повторним кримінальним правопорушенням [12]. Реалізація цього проєкту розпочалася у шести регіонах України, а згодом поширилася на всю територію країни. Результати програми продемонстрували досить позитивні тенденції й було прийнято рішення продовжити пілотний проєкт під назвою «Програма відновного правосуддя за участю неповнолітніх, які є підозрюваними, обвинуваченими у вчиненні кримінального правопорушення». В межах зазначеної програми вперше надано нормативне визначення відновного правосуддя в Україні, а саме: «процес, який дозволяє тим, кому була завдана кримінальним правопорушенням шкода, та тим, хто бере відповідальність за завдану шкоду, у випадку їх добровільної згоди та за участю медіатора брати участь у вирішенні питань, що виникають у зв'язку з вчиненим кримінальним правопорушенням з метою примирення, реінтеграції та ресоціалізації учасників кримінально-правового конфлікту, відшкодування завданої шкоди та усунення за можливості наслідків, спричинених кри-

мінальним правопорушенням», а також встановлює механізм реалізації проєкту на базі безоплатної правничої допомоги [13]. Станом на 09 вересня 2025 року у межах реалізації Програми між сторонами медіації – неповнолітнім (за згодою його законного представника) та потерпілим було укладено 90 угод за результатами медіації [14, с. 13].

На жаль, на сьогодні в Україні поки не впроваджуються державні проєкти відновного правосуддя щодо повнолітніх обвинувачених та засуджених. Проте, наявні деякі елементи відновних практик у механізмах національного кримінального та кримінального процесуального законодавства, зокрема, інститут примирення винного з потерпілим. Також повнолітні особи можуть самостійно звертатися до медіаторів або використовувати позасудову медіацію для відшкодування шкоди.

Висновки. Дослідження розвитку відновного правосуддя у світі демонструє стійку тенденцію до розширення практики його застосування. Зростання кількості програм медіації та справ, що передавалися на їх розгляд свідчить про поступове становлення відновного правосуддя як інституту в системі кримінальної юстиції. Суттєвою рисою цього процесу була відсутність єдиної моделі розвитку відновного правосуддя. У різних країнах зароджувалися і розвивалися декілька форм відновник практик, найбільш поширеними з яких є: медіація між потерпілим та правопорушником (victim-offender mediation); проведення конференцій у громаді та сімейних конференцій (community and family group conferencing); проведення «кіл правосуддя» (circle sentencing); місцеві та звичаєві форуми правосуддя. Їх динамічність та ефективність реалізації залежали, переважно, від наявності законодавства та інституційної основи. Більшості держав знадобилося понад ціле десятиліття, щоб розвинути певну значущу практику.

Список літератури:

1. Маляренко В. Т., Войтюк І. А. Відновлювальне правосуддя: можливості запровадження в Україні. *Відновне правосуддя.* 2005. № 1-2. С. 17–34. URL: https://www.uccg.org.ua/bulletin/1-2.html

2. Restorative Justice. United Nations Office on Drugs and Crime. URL: https://www.unodc.org/unodc/en/justice-and-prison-reform/restorative-justice.html

3. Кулик К. Д. Впровадження практики відновного правосуддя у справах про розбещення неповнолітніх в Україні. Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Політика в сфері боротьби зі злочинністю». Івано-Франківськ, 2017. С. 297–299. URL: https://dspace.nlu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/6a7db298-e318-40d8-a53a-f1b8783e5c6c/content

4. Resolution 2002/12: Basic Principles on the Use of Restorative Justice Programmes in Criminal Matters. UN Economic and Social Council (ECOSOC). 24 July 2002. URL: https://www.refworld.org/legal/resolution/ecosoc/2002/27056

5. Посібник з програм відновного правосуддя. Серія посібників з кримінального правосуддя. Українська версія видання надрукована за сприяння Дитячого фонду ООН (ЮНІСЕФ) в Україні. Упр. ООН з наркотиків та злочинності. Дитячий фонд ООН (ЮНІСЕФ). 2009. С. 15 (95 с.)

6. Карпінська, Н. В. Стратегії впровадження відновного правосуддя в пенітенціарну систему України на основі міжнародного досвіду. 2024. 18 с. https://doi.org/10.5281/zenodo.14056964

7. Aertsen, I. The idea of restorative justice and how it developed in Europe. The European Forum for Restorative Justice. URL: https://www.euforumrj.org/idea-restorative-justice-and-how-it-developed-europe

8. Sherman, L.W., Strang, H., Barnes, G. *et al.* Twelve experiments in restorative justice: the Jerry Lee program of randomized trials of restorative justice conferences. *Journal of Experimental Criminology,* 2015. 11, 501–540. https://doi.org/10.1007/s11292-015-9247-6

9. Fulham L., Blais J., Rugge T., Schultheis E. A. The effectiveness of restorative justice programs: A meta-analysis of recidivism and other relevant outcomes. *Criminology & Criminal Justice*, 2025. 25(5), 1486–1512. https://doi.org/10.1177/17488958231215228 .

10. Білоконь О. Український досвід застосування медіації як позасудового способу врегулювання конфлікту (спору). Міжнародна конференція «Врегулювання сімейних спорів та голос дитини: національний та міжнародний досвід суддів, медіаторів та суміжних експертів» (23 січня 2025 року). Асоціація сімейних медіаторів України. URL: https://court.gov.ua/storage/portal/supreme/prezentacii_2025/Prezent_Ukr_dosvid_zastos_mediacii.pdf?utm_source=chatgpt.com (дата звернення: 11.09.2026).

11. Про реалізацію пілотного проекту «Програма відновлення для неповнолітніх, які є підозрюваними у вчиненні кримінального правопорушення»: наказ Міністерства юстиції України, Генеральна прокуратура України від 21.01.2019 р. № 172/5/10. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0087-19#Text

12. Затверджено програму відновного правосуддя за участю неповнолітніх підозрюваних, обвинувачених. Територіальне управління Державної судової адміністрації України в місті Києві. 2024. URL: https://ki.court.gov.ua/tu11/pres-centr/news/1648590/ (дата звернення: 11.09.2026).

13. Про реалізацію пілотного проєкту «Програма відновного правосуддя за участю неповнолітніх, які є підозрюваними, обвинуваченими у вчиненні кримінального правопорушення»: наказ Міністерства юстиції України, Міністерства внутрішніх справ України, Офісу Генерального прокурора від 22.07.2024 р. № 2176/5/501/176. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1116-24#Text

14. Щорічний звіт: програма відновного правосуддя за участю неповнолітніх, які є підозрюваними, обвинуваченими у вчиненні кримінального правопорушення. Координаційний центр з надання правничої допомоги. 2025. 35 с. URL: https://legalaid.gov.ua/wp-content/uploads/2025/09/shhorichnyj-zvit-vidnovne-09-09-2024-r-09-09-2025-r.pdf (дата звернення: 11.09.2026).

Kulyk K. D. INTERNATIONAL EXPERIENCE OF APPLYING RESTORATIVE JUSTICE PRACTICES IN CRIME PREVENTION

This article examines international experience in the application of restorative justice practices to reduce crime rates. The current development of Ukrainian society and the legal system is accompanied by significant institutional and legislative changes, including those related to the state of war. All these transformations require the introduction of progressive and innovative approaches to the administration of criminal justice with the aim of reducing crime rates in the country. The state's current criminal policy focuses primarily on punishing offenders and does little to protect the rights of victims; it fails to create the conditions for offenders to reflect on the consequences of their actions and, ultimately, does not fulfil its primary objective – the restoration of social justice.

The aim of this article is to analyse international experience in the implementation of restorative justice practices, to identify the characteristics of different models, and to assess the feasibility of their implementation within the Ukrainian criminal justice system with a view to reducing crime rates.

Throughout the history of this institution's development, various models of restorative practices have emerged and evolved in different countries, each with its own distinctive features depending on cultural, social and legal systems. The most common models of such programmes are: victim-offender mediation; community and family group conferencing; circle sentencing; and local and customary justice forums.

Nowadays, Ukraine is seeing the gradual introduction of restorative justice practices to assess whether this approach would be beneficial to our legal system. Unfortunately, no state-led restorative justice projects involving adult defendants and convicted offenders have yet been implemented in Ukraine. However, certain elements of restorative practices are present within the mechanisms of national criminal and criminal procedure legislation, in particular the institution of reconciliation between the offender and the victim. Furthermore, adults may independently approach mediators or use out-of-court mediation to seek compensation for harm.

Keywords: *restorative justice, restorative practices, crime prevention, international experience.*

Дата першого надходження статті до видання: 13.09.2026
Дата прийняття статті до друку після рецензування: 30.09.2026
Дата публікації (оприлюднення) статті: 18.11.2026